

FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELŐ MESEKÖNYV ÉS MUNKAFÜZET A CERKABELLA KÖNYVKIADÓTÓL

Mandl Péter – Kismarty-Lechner Zita: Sári és Nemszemétke,
Cerkabella Könyvkiadó, 2011.

Bereczkiné Záluszkai Anna recenziója

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar, Magyar Nyelv és Irodalmi Tanszék

Egyre több könyvkiadó véli úgy, hogy – az élhetőbb élet reményében – már a gyermekeket fogékonyra kell tenni a környezetszennyezés és a felesleges pazarlás elleni gondolatra, a szelektív hulladékgyűjtés, az ésszerű takarékoság ügyére. Megfelelő interaktív gyerekkönyvek segítségével apró lépésekben az óvodásokat és a kisiskolásokat ránevelhetjük a tudatos környezetvédelemre. Ezt az aktuális témát hozza közel a gyermekekhez az szerzőpáros, akiknek nem ez az első környezettudatos szemléletű munkájuk. Mandl Péter író és Kismarty-Lechner Zita grafikus Sári és Nemszemétke című mesekönyve a hozzátartozó munkafüzetrel olyan mű, amelyben a nevelési szándék és az esztétikai érték egyformán fontos. A szerzők 2010-ben a MAGYE Kortárs Gyermekirodalmi Napok díjkiosztó gáláján megkapták a Pagony kiadó által alapított Aranyvackor pályázat szakmai zsűrijének első díját, valamint a Cerkabella Könyvkiadó különdíját – ez utóbbi elismerés tette lehetővé a pályamű 2011-es kiadását.

A könyv olyan meseszerető gyerekeknek szól, akiket foglalkoztat a „mindenből minden lehet” felfedező játék izgalma, de érdeklődéssel olvashatják azok a felnőttek is, akik fontosnak tartják a természeti és az épített környezet fenntarthatóságát, a szemétkerülő tárgyak szelektív gyűjtését és célszerű feldolgozását. Az újszerű „zöld” kiadványban a különös helyszínrajzok, a furcsa szereplők úgy láttatják a „mit nevezünk szemétknek” kérdését, hogy a kalandokkal teli történet végére kedvünk kerekedik egy kis kreatív munkálkodásra. A mesekönyvhöz tartozó munkafüzetben sorakozó ötletek segítségével ezt meg is tehetjük: környezetünk haszontalannak tartott apróságából sokféle izgalmas holmit készíthetünk.

Mandl Péter meséjének helyszíne egy fantasztikus szemétsziget, cselekménye pedig izgalmas utazásra és kalandokra felfűzött narratívára épül. Főszereplője az óvodáskorú Sári, aki az öccsével játszott bújócska során beugrik egy kukába, majd hirtelen egy kukásautóban találja magát, s a rengeteg kiürített szeméttel együtt elindul egy nem tervezett, távoli útra. A fordulatosnak ígérkező cselekmény kezdete az érzékszervekre ható élénk benyomások – kukaszag, pöfögés, berregés, kürtszóval kísért hangok, pattogás, imbolygó és süllyedő mozgások – által válik igazán izgalmassá. A kislány hosszú alvás után egy összefüggő hulladékhalmból és roncskupacokból álló, vízmosta, szeméthegeyes

tájon találja magát, melynek látványa első ránézésre megdöbbenőnek tűnik és nem sok jóval kecsegtet. A megérkezés pillanatától a meseszövegben a valós világ terei egybeolvadnak a fikcióval. A szeméthalmok között botorkáló kislány nem sokáig marad egyedül ezen az idegennek tűnő helyen, ismerkedős kérdezz-felelek kommunikációba lép egy kávéfőző testű, szifonfejű, névtelen lényel, akit elnevez Nemszemétkének. Kettejük alakuló barátsága nyomán Sári átértékeli a szemét haszontalanságáról kialakult tudását, és boldogan részt vesz a távolban kirajzolódó nagyváros építéséhez szükséges újrahasznosítható anyagok válogatásában. Kalandjai során egyre jobban alkalmazkodik új környezetéhez, megismerkedik a szigetlakókkal, akik hiányzó vagy törött testrészeik ellenére sem érzik magukat másodrangú lényeknek, mivel ezen a különleges helyen minden tárgy esélyt kap az újjászületésre. (A történetbe bújtatott üzenetben végig jelen van a mások iránti tolerancia gondolata.) Sári útjának fontos állomása a Barkáccsal való találkozás, az ő találékonysága lendíti tovább a történetet. A tízéves kisfiú az otthoni házuk mellől felszámolt szeméttelép keresése során jutott el erre a számára kincset érő helyre. Az ezermester fiúcska újrahasznosítható anyagok felkutatásával, kidobott tárgyak segítségével fejlesztheti tovább játékközlőit, így módon sikerül megvalósítania terveit, álmait. A mesében felmerülő érzelmi probléma – Sári erősödő honvágya – is az ő találékonysága, és ügyessége révén oldódik meg. Gondosan megtervezett és tökéletesen kivitelezett, hatalmas csúzliszerű szerkezetével Sári újdonsült barátjával, Nemszemétkével hasznos tapasztalatok birtokában – újabb kalandok reményében – biztonságosan hazajuthat a szülői házba.

A könyv a modern kortárs mesékre jellemző saját világot teremt, ahol a gyerekek a maguk módján sajátos elképzelésekkel reflektálnak a felnőttek által előidézett problémákra, és különböző próbatételek árán igyekeznek kiutat találni a megoldhatatlannak látszó helyzetekből. A történet fontos üzenetének – az értéktelenből is lehet értékes – didaktikus szála finoman beleolvad a szövegtömeg izgalmas részletekből építkező cselekményébe. A meseszöveg több pontján fellelhető kreatív szóalkotási mód és humor erősíti a szereplők jellemző tulajdonságait, többletjelentést ad a figuráknak. Ilyenek a szellemes beszélő nevek, a nyelvi innovációk (buvac járművek) vagy a kályha és az elemvilág sztoriban az ikerpárt, Limet és Lomot kifigurázó szó- és mondatszerkezetek (merre kódorogtatok? hol kódorogtatok?) ismétlődései. Mandl Péter modern meséjének esztétikummal teli szövegvilága és Kismarty-Lechner Zita montázszerű képei együtt teremtik meg azt az univerzumot, amelyben a hasznos és haszontalan lények/dolgok léte új dimenzióba kerül.

A könyvhöz tartozó munkafüzet konkrét ötleteket és megvalósítási terveket mutat be a hulladékanyagok felhasználására. A mintául szolgáló nyolcféle izgalmas tárgy elkészítésével a gyerekek továbbgondolhatják Sári és Nemszemétké történetét, miközben jártasságot szereznek az egyszerűbb szerszámok használatában, fejlődnek a kognitív képességeik, finommotorikus készségük, s ezzel a

tapasztalattal bátrabban vállalkozhatnak további tárgyalkotó tevékenységekre. A munkafüzet innovációi ösztönzőleg hathatnak a felnőttek alkotókedvére is, ami pedig pozitív hatással lehet több közös családi szelektáló, barkácsoló, környezetvédő és -szépítő projekt megvalósulására. A környezettudatos gondolkodás népszerűsítésében élen járó Cellux Csoport közreműködésével készült ötlettár óvodai, iskolai technikai foglalkozásokra is bevihető, motivációs oktatási segédanyagként nagyon jól működik: szórakoztatva mutat utat a régi tárgyak újraértelmezési lehetőségeihez, a tervező- és kivitelező munka fázisaihoz, esztétikus és praktikus tárgyak létrehozásához. Családi összejövetelek alkalmával ösztönözheti a közös munkát, több generáció egymásra találását. Az átalakítható apró régi kincsek felkutatása során megelevenedhetnek a nagyszülők fém- és papírgyűjtéssel kapcsolatos emlékei, ami jó ürügy lehet egy kis múltidéző történetmesélésre.

A Sári és Nemszemétke mesekönyv szöveg- és képi világa szervesen összekapcsolódik, egymást erősítve alkot egységet. Kismarty-Lechner Zita kollázstechnikával készült inspiráló illusztrációi lehetővé teszik a megszokott hétköznapi környezettől való elrugaszkodást, s arra ösztönöznek, hogy elmerüljünk ebben az újonnan teremtett, fantasztikumba hajló univerzumban. A grafikus iparművész dús fantáziával – rendhagyó tipográfiák felhasználásával – régi tárgyak és színes anyagok képeiből és remek színfoltokból úgy montázsolja össze a történet tereit és szereplőit, hogy közben nem köti meg az olvasó képzeletét, tág teret ad a színekkel, formákkal való játéknak, a tárgyak átrendezési lehetőségének. A könyv és a munkafüzet képei egyszerre realizisztikusak, futurisztikusak, expresszívek. A kiadvány szemét-nemszemet dilemmájához szervesen kapcsolódó képi világ finoman erősíti a meseszövegbe bújtatott – „senki sem haszontalan, mindenkire szükség van, akármekkora és akárhány lába van, hogyha segít” – üzenetet, a kidobott és méltatlanul elfeledett tárgyak iránti nosztalgikus vágyakozás lehetőségét. A Sári és Nemszemétke élvezetes kiadvány, a környezettudatos újrahasznosítás jegyében született esztétikus, művészi igényű, nagyszerű ötletekből építkező, újító szándékú, komplex gyerekkönyv (nem csak gyerekeknek).